

บทเรียนการจัดการเรียนรู้
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านสวนเพชร

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร

ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๑

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

มูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

พ.ศ. ๒๕๕๘

๓๗๑.๓๙

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส ๖๙๑ บ

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร,
กรุงเทพฯ : ๒๕๕๘

๒๘ หน้า

๑. การเรียนรู้ ๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้
๓. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๔. ชื่อเรื่อง

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการ
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร

สิ่งพิมพ์ สกศ.

ฉบับที่ ๗/๒๕๕๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ตุลาคม ๒๕๕๘

จำนวน

๑,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๔๒

โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๙

Website: <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด

เลขที่ ๙๐/๖ ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ ๓๔/๑ แขวงอรุณอมรินทร์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

โทรสาร ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

คำนำ

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงสนับสนุนให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย ดำเนินการ ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการตาม พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แด่พระองค์ท่าน ซึ่งโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินี้ ได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติมาเป็นเวลานานกว่า ๓๐ ปีแล้ว โดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรม ในโครงการตามพระราชดำริฯ ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ความขยัน อดทน อดออม ซื่อสัตย์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีทักษะในการทำงาน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

เอกสารฉบับนี้เป็นผลของการถอดบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๑ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ เป็น ๑ ใน ๘ ของโรงเรียนเป้าหมาย สาระจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้นี้ สะท้อนให้เห็นกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาศึเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน จนประสบความสำเร็จในการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ ดร.สุวัฒน์ เงินจ๋า และคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ร่วมถอดบทเรียนและสังเคราะห์ผลจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ฯ ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึษา คณะครู นักเรียน ชุมชน และภาศึเครือข่ายที่ให้ข้อมูลจากพื้นที่ทั้ง ๘ โรงเรียน สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า อ้างอิง ขยายแนวคิด และต่อยอดการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน สังคมในวงกว้างต่อไป

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ความเป็นมา และลักษณะเด่น

การดำเนินงานของโรงเรียน	๑
พื้นฐานการพัฒนาของโรงเรียน	๒
การพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๒
การพัฒนาโรงเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๔

วิธีการดำเนินงานของโรงเรียน

การบริหารจัดการ	๕
การจัดการเรียนการสอน	๕
การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้	๖
การขยายสู่ชุมชน	๗

ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโรงเรียน

ผลลัพธ์ที่สะท้อนจากตัวผู้เรียน	๑๐
ผลลัพธ์ที่เกิดกับครูและโรงเรียน	๑๐
ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้ปกครองและชุมชน	๑๑
	๑๒

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ภาวะผู้นำของครูใหญ่	๑๓
ความตั้งใจทำงานของครู	๑๓
การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน	๑๔
ความร่วมมือที่ดีของชุมชน	๑๕
ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย	๑๕
	๑๖

ความยั่งยืนของโครงการ

แนวคิดเรื่องศูนย์การเรียนรู้

เรื่องเล่าความสำเร็จ

ภาคผนวก

๑๖
๑๖
๑๘
๒๓

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร
ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ความเป็นมาและลักษณะเด่น

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๑ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เป็นโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน จำนวน ๑๑ แห่งในสังกัดเดียวกัน ที่จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร ตั้งอยู่ที่บ้านคลองกลาง หมู่ที่ ๑๕ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร มีเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ๑ งาน ปัจจุบันมีนักเรียน ๑๐๔ คน เปิดสอนระดับการศึกษาปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ มีครูตำรวจตระเวนชายแดน ๗ คน ซึ่งมีประสบการณ์เป็นครูตั้งแต่ ๒ ปี – ๒๓ ปี และผู้ดูแลเด็กเล็ก ๒ คน

โรงเรียนนี้จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เพราะในชุมชนไม่มีโรงเรียน นายเพชร อินรงค์ จึงบริจาคที่ดิน ๕ ไร่ และจากความร่วมมือร่วมใจ การเก็บหอมรอมริบ และการร่วมกันลงขันทำให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถจัดซื้อที่ดินได้เพิ่มอีก ๑๕ ไร่ ๑ งาน การลงแรงสร้างอาคารเรียนจนเสร็จจากวัสดุที่หามาได้ในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนและเจ้าคณะตำบลพร้อมใจกันไปขอให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนรับเป็นโรงเรียนในสังกัด สภาพของโรงเรียนในขณะนั้นตั้งอยู่ห่างไกล การสัญจรลำบาก ไม่มีถนน ต้องใช้การเดินหรือมอเตอร์ไซด์เท่านั้น กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๑ ได้รับโรงเรียนให้อยู่ในสังกัด โดยจัดส่งครูตชด. มาให้ ๓ คน เพื่อเปิดสอนชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ ๑-๒

โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เป็นโรงเรียนหนึ่งในโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ ๑๐ ปีต่อมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ สามารถจัดการเรียนให้กับนักเรียนและชุมชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันโรงเรียนมีความสะดวกมากขึ้นในการสัญจรไปมา พร้อมกับความสะดวกทางวัตถุ ระยะทางหรือความห่างจากเมืองละแฉ่งน้อยลง อย่างไรก็ตามความคิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนของชุมชนไม่ได้มีน้อยลงตามไปด้วย จึงยังเป็นลักษณะเด่นที่บุคคลภายนอกรับรู้ได้ด้วยความชัดเจน

การดำเนินงานของโรงเรียน

พื้นฐานการพัฒนาของโรงเรียน

หลังการจัดตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปเช่นเดียวกับโรงเรียนตชด.อื่นๆ ที่จัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๐ ของกระทรวงศึกษาธิการ และตามนโยบายการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งชุมชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

การพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ โรงเรียนได้เริ่มจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยได้ดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการฝึกอาชีพ โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และโครงการอื่นๆ มากับ้างน้อยบ้างตามบริบทและศักยภาพของโรงเรียน โดยได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ ทำให้โครงการตามแนวพระราชดำริ ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องเข้มแข็ง อาทิ

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเข้ามามีส่วนสำคัญของโรงเรียนทำหน้าที่ในฐานะต้นสังกัด ที่ต้องให้การสนับสนุนทั้งด้านกำลังพลและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆเท่าที่สามารถจัดให้ได้และมีหน้าที่ในการประสานหน่วยงานต่างๆ ที่จะนิเทศงานภายในเพื่อให้ความรู้ แนะนำในเรื่องต่างๆ เป็นศูนย์กลางของการดำเนินกิจกรรมและติดตามความก้าวหน้าของงานโครงการตามแนวพระราชดำริ รวมทั้ง การประสานงานระหว่างองค์กรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาทักษะของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

หน่วยงานควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลง เป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยสนับสนุนกิจการด้านการควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลง ซึ่งต้องเข้ามาติดตามเฝ้าระวังตรวจเลือดให้กับนักเรียนและชุมชนใกล้เคียงเพื่อควบคุมโรค เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่ต้องคอยเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกและมาเลเรีย

หน่วยงานป่าไม้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการจัดกิจกรรมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหน้าที่ที่จะต้องจัดหาพันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น ตะเคียนทอง มะฮอกกานี ให้กับโรงเรียนและดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ตามที่โรงเรียนขอความร่วมมือ

หน่วยงานอนามัยเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขศึกษา งานอนามัยและการตรวจสุขภาพ

หน่วยงานปศุสัตว์ ได้สนับสนุนกิจกรรมด้านปศุสัตว์เช่น กิจกรรมการเลี้ยงไก่ไข่ เป็ดไข่ การเลี้ยงหมูหลุม โดยการจัดสรรพันธุ์และอาหารบางส่วน และคอยให้คำแนะนำในกิจกรรมปศุสัตว์ เช่น การเลี้ยง การดูแลรักษา และการจัดการด้านสุขาภิบาล รวมทั้งการเข้ามาช่วยให้ความรู้ในด้านปศุสัตว์แก่นักเรียนในบางโอกาส ซึ่งมักจะเป็นไปตามแผนของกรมปศุสัตว์ที่กำหนดให้มีการบริการแก่โรงเรียน

หน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์มีส่วนร่วมงานกับโรงเรียนมากกว่า ๑๐ ปี โดยได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีสหกรณ์ บัญชีครัวเรือน และการออมเงินแก่นักเรียนและคนในชุมชน

หน่วยงานประมงไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง แต่เข้ามาช่วยด้านวิชาการและพันธุ์ปลา เนื่องจากความต้องการของโรงเรียนและชุมชน กิจกรรมที่ส่งเสริมเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ง่ายๆ เช่น การเลี้ยงปลาดุก ปลานิล และได้เพิ่มกิจกรรมการเลี้ยงกบกึ่งธรรมชาติ โดย ปักไม้ไผ่ ๖ หลัก เป็นคอกและวางตาข่ายคลุม ให้อาหารเหมือนกับปลาดุก ต้องใช้เวลาเลี้ยง ๔ เดือน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเข้ามาจัดกิจกรรมอย่างเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในปี พ.ศ.๒๕๕๑ เนื่องจากโครงการพระราชดำริฯ ของกรมเองก็มีกำหนดไว้ สิ่งที่ได้จัดทำให้คืองบประมาณ และการเข้ามาช่วยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหมอดินชุมชน และการให้ความรู้แก่หมอดินน้อยในโรงเรียน

ในส่วนของสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ในชุมชน ที่สำคัญได้แก่ สถาบันทางศาสนา ซึ่งในชุมชนของโรงเรียนตชด.บ้านสวนเพชรมีที่พักสงฆ์ได้แก่ที่พักสงฆ์บ้านสวนเพชร โดยมีหัวหน้าที่พักสงฆ์ ได้แก่ พระพรพิ วรรณโม ได้ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา และเป็นครูพิเศษ (ครูพระ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในวันศุกร์ช่วงบ่ายสอนวิชาศีลธรรมและวิชาภาษาอังกฤษ มีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น ใช้ตัวการ์ตูน ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และชอบเรียนกับครูพระมาก

การพัฒนาโรงเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในปี พ.ศ.๒๕๒๓ เป็นต้นมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงยึดแนวพระราชดำริ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแบบอย่างมาโดยตลอดในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นทุรกันดาร

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชรก็เช่นเดียวกับโรงเรียนอื่นๆ ในการยึดแนวทางของทั้งสองพระองค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕ โดยประมาณ ทั้งโรงเรียนและชุมชนได้ตื่นตัวมากขึ้น ในการปฏิบัติงานเพื่อสนองแนวพระราชดำริฯ ให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เด็ก เยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนพัฒนาตนเองให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และพร้อมปรับตัวให้อยู่ในสังคมชุมชนได้อย่างมีคุณภาพในสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นักเรียน ครู ผู้ปกครองและสมาชิกของภาคีเครือข่ายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตัวอย่างการสะท้อนความเข้าใจและความศรัทธาของพวกเขาทั้งหลาย อาทิ

ตัวอย่างของนักเรียนคนหนึ่งทำงานหารายได้เพิ่มเติมจากการเก็บออมโดยทำงานรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ ในวันหยุดสุดสัปดาห์ และในช่วงปิดภาคเรียน “ผมทำงานจนสามารถซื้อรถมอเตอร์ไซด์มือสองมาใช้ในการเดินทางไปกลับโรงเรียน เนื่องจากบ้านอยู่ไกล” (นักเรียน)

ตัวอย่างของพ่อแม่ที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการทำไร่สวนผสมตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้ปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่ ปลา หมูหลุม ทำให้การใช้จ่ายซื้ออาหารและของต่างๆ ลดลง ใช้การทำเอง จึงประหยัดเก็บออมได้และครอบครัวดีขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษายืนยันว่า “...ครอบครัวดีขึ้น ชุมชนได้รับผลมากขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้ ๕ หมู่บ้านดีขึ้นเรื่อยๆ”

ตัวอย่างของครูที่พยายามบูรณาการงานในโครงการและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน เพราะเห็นว่าช่วยสร้างคุณลักษณะต่างๆ ให้นักเรียนได้จริง กรรมการสถานักเรียนให้ข้อมูลว่า “...ช่วยตัดสินใจแทนครู เช่น กีฬาสีหานักเรียนไปแข่ง เวลาที่ซ้อมเสียเวลาเรียนมาก เลยให้ซ้อมตอนบ่ายสองโมง ไม่เสียเวลา”

วิธีการดำเนินงานของโรงเรียน

การบริหารจัดการ

๑. โรงเรียนโดยผู้บริหารหมั่นมองหาโอกาสในการพัฒนาและกล้าเปลี่ยนแปลงโดยการเรียนรู้ให้พบว่าพฤติกรรมด้านสังคมของชุมชนมีธรรมชาติเป็นอย่างไร โรงเรียนชุมชนมีต้นทุนทางธรรมชาติที่เป็นจุดแข็ง จุดด้อย และมีทรัพยากรมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะต้องผสมผสานความรู้ใหม่กับ “ประสบการณ์เดิมที่ผมมีมาจากโรงเรียนเก่าที่เคยอยู่ นำสู่การทดลอง” (ครูใหญ่) ซึ่งครูใหญ่ต้องทำความเข้าใจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวร่วมในการนำแนวความคิดสู่การปฏิบัติ ซึ่งต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไปทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

๒. เมื่อเห็นว่ามีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหาร เนื่องจากบุคลากร ครู และชุมชนเกิดความไม่เข้าใจกันซึ่งเป็นปัญหาด้านมวลชนสัมพันธ์ ผู้บริหารจึงได้หาวิธีสมานกลุ่มโดยการสร้างมวลชนด้วยการนำหลักการสร้างมวลชนของตำรวจตระเวนชายแดนมาใช้ ได้แก่ หลักการสร้างความพึงพอใจ (ชอบ) หลักความเชื่อใจและศรัทธา (เชื่อ) และหลักการมีส่วนร่วม (ช่วย) เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตามแนวพระราชดำริฯ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

๓. เมื่อพบว่าคนในชุมชนค่อนข้างแข็ง ครูใหญ่จึง “ใช้วิธีการอ่อนน้อมเข้าไปหา โดยใช้หลัก การยืดหยุ่น อลุ่มอล่วย และประนีประนอม รวมกับการทำให้เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติของตำรวจ ตระเวนชายแดนอยู่แล้ว”

การจัดการเรียนการสอน

๑. จัดให้โครงการต่างๆ ของโรงเรียนมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นการจัดระบบการทำงานให้สัมพันธ์เกื้อกูลกัน เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการสหกรณ์ มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องการเกษตร การโภชนาการ และการสหกรณ์ โดยเน้นการปฏิบัติ เมื่อได้ผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ให้ส่งขายให้โรงเรียนนำเข้าสู่ร้านค้าของสหกรณ์โรงเรียน ซึ่งรับซื้อผลผลิตดังกล่าวที่มี คุณค่าทางโภชนาการ นำไปประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนได้บริโภคฟรี นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มที่ร่วมรับผิดชอบดำเนินการต่างๆ ยังได้ฝึกทักษะและเรียนรู้ในกิจกรรมร้านค้า กิจกรรม การผลิตอาหารเพื่อโภชนาการ และการสุขภาพด้านอาหารและสิ่งแวดล้อม

๒. การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้น้ำหนักกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การลงมือทำงานเห็นผล ซึ่งนอกจากได้ผลผลิตที่นำไปพัฒนาด้านต่างๆ แล้ว ยังเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ ทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการนำไปประกอบอาชีพในอนาคตด้วย

๓. พื้นที่แหล่งเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของนักเรียน ประกอบด้วยพื้นที่ในโรงเรียน เช่น บ่อปลา โรงเรือนไก่ แปลงเกษตร บัญหักษ์ สวนพฤกษศาสตร์ พื้นที่ในบ้าน เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชสมุนไพร การปลูกต้นไม้ เช่น มะปราง มะยงชิด ซึ่งนักเรียนได้นำความรู้ ทักษะ และเมล็ดพันธุ์จากโรงเรียนไปขยายผลที่บ้านของตนเอง “ลูกเรามี

ความคิดหารายได้เสริม คิดเอง นำสิ่งที่เรียนมาทำต่อที่บ้าน” (ผู้ปกครอง) และพื้นที่ในชุมชน เช่น การปลูกหญ้าแฝก ได้ทดลองปลูกไว้ที่โรงเรียนก่อน ได้ผลดีจึงขยายพันธุ์จากโรงเรียนสู่ชุมชน โดยนักเรียน บุคลากรของโรงเรียน และสมาชิกชุมชนร่วมกันนำไปปลูกรอบขอบสระน้ำที่หมู่บ้านชุดไว้

การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้

๑. ผู้ปกครองจัดสรรเวลาในการร่วมกันลงแรงให้โรงเรียนเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่องานโครงการของโรงเรียนและปรับปรุงภูมิทัศน์ ตัดหญ้าเตรียมแปลงเกษตรเพื่อให้นักเรียนได้ปลูกพืชผักสวนครัว รวมทั้งร่วมกับนักเรียนปลูกหญ้าแฝกในที่ลาดชัน ร่วมกับครูและนักเรียนปรุงอาหารกลางวัน

๒. ผู้ปกครองพยายามมารับและส่งลูกที่โรงเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น เพื่อรับรู้โครงการต่างๆ ที่โรงเรียนทำ เมื่อได้ข้อมูลก็สามารถเข้าร่วมโครงการที่สนใจได้ แล้วนำผลการเรียนรู้ไปส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของลูกหลานให้เหมาะสมสอดคล้องกับโรงเรียน อีกทั้งยังทำให้รู้สึกใกล้ชิดและผูกพันกับโรงเรียนมากขึ้น “...มาโรงเรียนแล้วอบอุ่น เป็นกันเอง” (ผู้ปกครอง)

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาสาสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ที่สนใจในกิจกรรมผูกไม้กวาด โดยวิทยากรเตรียมวัสดุอุปกรณ์จำเป็นไว้ให้ นักเรียนร่วมฝึกปฏิบัติตามคำชี้แนะ เช่น เหลาทางมะพร้าว ทำด้ามไม้กวาดจากไม้ไผ่ กิจกรรมนี้สอนให้เด็กฝึกความอดทน รู้จักป้องกันการบาดเจ็บ และฝึกสมาธิ เป็นต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาสาเป็นห่วงว่า “ถ้านักเรียนใจไม่รัก ใจไม่เต็มร้อยกับการจักสาน” และ “...ชุมชนไม่ใส่ใจ ทำเพียงไว้ใช้เอง ต่อไปก็จะขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญา โรงเรียนจะกระทบเพราะจะขาดครูภูมิปัญญาด้านนี้”

๔. โรงเรียนปลูกกล้วยที่ให้ผลมากมาย กลุ่มพัฒนาสตรีตำบลละแม ซึ่งสมาชิกหลายคนเป็นกรรมการของกลุ่มแม่บ้านผู้ปกครองที่ทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนอยู่แล้ว ได้อาสาสอนนักเรียนให้นักกล้วยมาแปรรูปเป็นกล้วยฉาบ นักเรียนได้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาอาหารโดยการแปรรูป และได้ฝึกทำจริงจนได้สินค้าสำหรับจัดส่งให้สหกรณ์โรงเรียน และตลาดนัดนักเรียน

๕. คณะกรรมการหมู่บ้านจัดประชุมกับชาวบ้านเป็นประจำ จึงเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมด้วย โดยครูใหญ่และกรรมการสถานศึกษาอาวุโสได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานต่างๆ ที่โรงเรียนกำลังดำเนินอยู่ และที่จะทำต่อไป รวมทั้งความสำเร็จที่ผ่านมา ซึ่งช่วยให้ชาวบ้านทั่วไปได้เรียนรู้ กรรมการอาวุโสช่วยสร้างความเข้าใจเพื่อ “...ลดอคติที่อาจมีต่อโรงเรียน และป้องกันการชักจูงให้เด็กออกจากโรงเรียน” (กรรมการสถานศึกษา)

๖. ชุมชนสนับสนุนโครงการเยี่ยมไปทั่วของโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครูพานักเรียนไปด้วย ขณะเยี่ยมบ้านของประชาชน โดยให้นักเรียนได้ศึกษาพฤติกรรมชาวบ้าน และแบ่งปันความรู้และผลผลิตจากกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ชาวบ้านพอใจ ส่วนนักเรียนเรียนรู้ว่าชาวบ้านที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน “...เขามักจะไม่ทำเรื่องบุญชียารับ – ร่ายจ่าย” เป็นต้น (ผู้แทนสถานศึกษา)

๗. ภาศิเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ จึงทำงานได้อย่างใกล้ชิดกับโรงเรียน การร่วมทำงานกับโรงเรียนเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ และพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ในโครงการตามพระราชดำริฯ การมีส่วนร่วมจากภาคธุรกิจเอกชนก็มีเช่นกันถึงแม้ว่าจะยังเป็นส่วนน้อย การทำงานร่วมกับโรงเรียนประกอบด้วย การส่งเสริมด้านวิชาการ และสนับสนุนปัจจัยการดำเนินงาน

การขยายสู่ชุมชน

๑. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรของโรงเรียนมีความเห็นร่วมกันว่ากิจกรรมต่างๆ ควรเริ่มที่โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีความสามารถเป็นศูนย์กลางในการกระจายความรู้สู่ชุมชนได้ดี จึงพิจารณาเชิญผู้ปกครองและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเรียนรู้และช่วยงานเพิ่มเติม เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หมอดินอาสา ผู้นำชุมชน เมื่อประสบความสำเร็จแล้วจึงขยายออกไปสู่ครอบครัว และชุมชน ตามตัวอย่างพื้นที่ในการเรียนรู้ข้างต้น

๒. สมาชิกจากภาศิเครือข่ายจัดให้ความรู้มารวมกันอยู่ที่โรงเรียนและให้โรงเรียนเป็นจุดที่ดึงดูดให้ชุมชนมารวมตัวกัน เช่น “...นัดหมายมาเรียนรู้และเพาะเห็ดนางฟ้า เชิญอาจารย์จากวิทยาลัยการเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร มาเป็นวิทยากรฝึกสอนให้นักเรียนและผู้ปกครองร่วมกันเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งโรงเรียนมีโรงเพาะเห็ดอยู่แล้ว ทำอยู่ประจำมีผลผลิตส่งขายเข้าสู่สหกรณ์ และมีเหลือขายให้ชุมชน” (เกษตรอำเภอ) คณะกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนว่า “โรงเรียนเป็นศูนย์เรียนรู้มีการประชุมเดือนละครั้ง ผู้ปกครอง แม่บ้าน และคนที่สนใจจากหมู่บ้าน มาร่วมกันพบปะเรียนรู้...”

๓. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ รวมกันเป็นกลุ่มสนใจ เข้ารับการอบรมพร้อมกับผู้ปกครองของตนเรียนรู้และฝึกทำบัญชีครัวเรือน โดยมีวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง “...โรงเรียน

จัดให้นักเรียนทุกคนมีการออมเงิน จัดบันทึก ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย” (ผู้ปกครอง) ส่วนสมาชิกครอบครัว “...มีหลายคนที่ต้องการเห็นการใช้จ่ายของตนหรือของครอบครัว เพื่อให้รู้ล่วงหน้าว่าจะกำหนดรายจ่ายในงวดหรือเดือนต่อไปอย่างไร ทุกคนเห็นร่วมกันว่าต้องมีการลงบัญชีทุกวันเพื่อให้มีหลักฐานเป็นปัจจุบันให้ตรวจสอบฐานะการเงินได้...” (คณะกรรมการสถานศึกษา)

๔. โรงเรียนโดยสถานักเรียนจะจัดตลาดนัดนักเรียนทุกวันศุกร์ให้นักเรียนร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครองนำผลผลิตที่เหลือจากบ้านมาแสดงและขาย และนักเรียนยังร่วมกับครูนำผลผลิตจากกิจกรรมการเรียนการสอนมาจัดแสดงและขายด้วย กิจกรรมเช่นนี้ ชุมชนเห็นว่าโรงเรียนสามารถเป็น ศูนย์กลางจัดจำหน่ายผลผลิตที่เหลือกินเหลือใช้ได้ดี แม้ค้าพ่อค้าให้ความสนใจ และมาซื้อผ่านสหกรณ์ โรงเรียนด้วยเช่นกัน จากกิจกรรมร้านค้าในตลาดนัดและสหกรณ์ นักเรียนร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ จากชุมชนได้ทั้งความรู้และทักษะด้านการตลาดการค้าขาย การจัดทำบัญชี เป็นต้น

๕. ขณะนี้โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้อยู่บ้างแล้วในเรื่อง การปลูกพืช การปรับปรุงดิน การเลี้ยงสัตว์ การฝึกอาชีพ (จักสาน และไม้กวาด) ด้านสุขภาพอนามัย โดยจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ เดือนละครั้งให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชนที่สนใจ ที่ผ่านมามีผู้มาศึกษาดูงาน เช่น นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย อำเภอลำตาบาก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโรงเรียน

ผลลัพธ์ที่สะท้อนจากตัวผู้เรียน

๑. ผู้ปกครองพบว่า บุตรหลานของตนมีความอดทน รับผิดชอบในหน้าที่ “...เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ตอนเย็นกลับจากโรงเรียนจะกลับมาดูไก่ ดูเป็ด ดูปลา ให้อาหาร ก่อนไปเล่น” ตอนเช้าก่อนไปโรงเรียนก็จะทำหน้าที่เรียบบริ้วเสียดก่อน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียนในชุมชน ส่งผลให้นักเรียนมีความกล้าพูด กล้าทำ กล้าคิด และร่วมกับครูตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรม ทั้งยังได้รู้จักชุมชนท้องถิ่น และผู้คนมากขึ้น

๒. กรรมการสถานศึกษาเห็นว่า นักเรียนมีสมาธิ มีระเบียบ รักกัน เอื้อเฟื้อ แบ่งปันกัน ทั้งยังรู้จักคิดริเริ่มนำสิ่งที่เรียนไปทำที่บ้าน เป็นความคิดหารายได้เสริมด้วย

๓. โรงเรียน ครู และผู้บริหารนำเสนอผลด้านสุขภาพอนามัยว่านักเรียนที่ย้ายที่เรียนมาจากเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีภาวะขาดสารอาหาร ซึ่งโรงเรียนโดยโครงการต่างๆ ตามแนวพระราชดำริกำลังดำเนินการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

๔. สมาชิกจากหน่วยงานของรัฐที่เป็นภาคีเครือข่ายแสดงความประทับใจว่า นักเรียนที่ผ่านโครงการของโรงเรียนมีสุขภาพดี รู้วิธีปฏิบัติ มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวได้ดี ทำงานเป็น รู้จักการออมเงิน มีจิตใจเข้มแข็งเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาสุขภาพติด มีความรู้พื้นฐานในเรื่องการเกษตร ซึ่งเป็นประโยชน์เนื่องจากเป็นจุดแข็งของชุมชนและประเทศ

ผลลัพธ์ที่เกิดกับครูและโรงเรียน

๑. ครูสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น

- รักอาชีพการสอนเพราะชอบเด็ก สนใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างเด็ก บางคนต้องอธิบายหลายๆ ครั้ง บางคนไม่ต้องอธิบายมาก
- มีความสุขในการทำงานนี้ มีกำลังใจในการทำงานเพราะได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- มีความสุขในการทำงานเพราะเห็นความก้าวหน้าของลูกศิษย์ มีหลายคนที่ได้ดีและยังติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน นักเรียนมีผลการสอบระดับชาติได้ดี ข้อมูลย้อนกลับจากโรงเรียนที่นักเรียนไปเรียนต่อแสดงว่านักเรียนมีผลงานดี
- คณะครูให้ความร่วมมือกันในการทำงานโดยช่วยเหลือสอนแทนกัน
- ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความชำนาญในหลักการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งคณะครูอยากเห็นทางโครงการรวบรวมนักวิชาการระดับประเทศช่วยจัดทำเอกสารแนวทางการบูรณาการเผยแพร่ต่อโรงเรียน ตชด.
- ครูมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี ผู้ปกครองรู้สึกเป็นกันเองและเข้ามาปรึกษาเรื่องลูก

๒. กรรมการสถานศึกษามองเห็นความเปลี่ยนแปลงของครูและโรงเรียน ดังนี้

- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้นกว่าเดิมจากการที่ชุมชนได้รับผลจากการดำเนินงานของโรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะการสอนงานด้านการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรับได้ง่ายผ่านการเข้าร่วมเรียนรู้ โดยตรงจากโรงเรียน และผ่านเด็กที่นำความรู้ ทักษะ และผลผลิตมาแบ่งปันกับสมาชิกในครอบครัว
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครูเปลี่ยนเป็นการส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน นักเรียนเรียนงานเกษตรได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนอย่างสอดคล้องกัน ประสพการณ์อื่นๆ ที่ครูจัดให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติ ผู้ปกครองมาร่วมทำกิจกรรมด้วย เช่น การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย นักเรียนได้นำไปทำที่บ้านและที่โรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการออมทรัพย์ ส่วนผู้ปกครองก็นำไปทำของตนเองที่บ้าน ซึ่งเป็นการเสริมแรงให้กับลูกหลานของตนด้วย

➢ จากความสัมพันธ์ที่ดีดังกล่าวได้ช่วยเป็นแรงเสริมทางบวกให้กับโรงเรียนและครูในการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการสอนด้วยการชี้แนะ แนะนำ ยกตัวอย่าง สาธิตประกอบการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง และ “การสอนเหมือนโฆษณา” (ครูที่เป็นกรรมการสถานศึกษา) ซึ่งหมายถึงการเสริมแรงใจ พร้อมการประชาสัมพันธ์ไปด้วย

๓. ผู้นำชุมชนและพ่อแม่/ผู้ปกครองสังเกตพบผลที่เกิดขึ้นกับครู ได้แก่

➢ ครูสมาคมกับผู้ปกครองและบุคลากรภายนอกมากขึ้น มีการเปลี่ยนวิธีพูดและ อธิบายให้เข้ากับผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง

➢ ครูเน้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ มีการติดตามการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน โดยการไปสอบถามและสังเกตการปฏิบัติของเด็กที่บ้านด้วย

➢ ครูจำนวนร้อยละ ๕๐ ได้นำกิจกรรมการเกษตรไปทำที่บ้านของตนเองด้วย เช่น เลี้ยงปลา ปลูกพริก ปลูกผัก

๔. บุคลากรของหน่วยงานรัฐที่เป็นภาคีเครือข่ายของโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

➢ โรงเรียนและหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมมีผลงานที่ต่างฝ่ายได้ช่วยเหลือกันและกัน “...โรงเรียนไม่ได้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กทารกโดยตรง แต่ได้ร่วมมือกับอนามัยตำบลในการร่วมเก็บข้อมูลหญิงมีครรภ์ และเยี่ยมบ้านถามทุกข์สุขของกลุ่ม เป้าหมาย” (ครูใหญ่) นอกจากนี้ ส่งผลให้โรงเรียนและหน่วยงานสนับสนุนจัดให้โรงเรียนเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้และการพัฒนาของชุมชนดังกล่าวแล้วข้างต้น

➢ โรงเรียนจัดระบบการทำงานด้านการเก็บเอกสารหลักฐาน ข้อมูลของผลการดำเนินงานและผลผลิตต่างๆ เช่น ระบบงานสหกรณ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครองและชุมชน

๑. ผู้ปกครองสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

➢ รู้จักความพอประมาณ ความพอมีพอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่ทะเยอทะยานอยากมีอยากได้ตามคนอื่น

➢ รู้จักเก็บออมและขยันมากขึ้น

➢ การทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลานทั้งที่ โรงเรียนและบ้าน ทำให้ผู้ใหญ่กับเด็กมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น

➢ มีความรู้จากโรงเรียนและจากลูกหลานมากขึ้นทั้งในเรื่องที่พอรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ไม่รู้มาก่อน

๒. ชุมชนสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย การสืบสานต่อด้านองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็ก เยาวชน และสมาชิกในชุมชนที่สนใจ ยังทำได้ไม่เพียงพอ ด้วยเหตุผลและอุปสรรคที่มีอยู่ เช่น ภาระงานของผู้เกี่ยวข้อง การขาดใจรัก หรือการมีแรงศรัทธาไม่เต็มร้อย ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการขาดภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคตได้

๓. บุคลากรจากหน่วยงานรัฐที่มีส่วนสนับสนุนโครงการให้ความคิดเห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครองและครอบครัว ดังนี้

จากการที่ผู้ปกครองเข้ามาร่วมเรียนรู้และทำกิจกรรมทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ทำให้โรงเรียนมีครอบครัวตัวอย่าง ๕ ครอบครัวที่มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ แปรรูปอาหาร ทำบัญชีครัวเรือน และนำผลผลิตไปจำหน่ายหลังมีพอกินพอใช้แล้ว ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ภาวะผู้นำของครูใหญ่

๑. การมีวิธีสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนและผู้ปกครอง สำหรับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ส่วนใหญ่เป็นสวนยางและสวนผลไม้ วิธีการดำเนินชีวิตไม่เหมือนชานา การที่จะทำให้ผู้ปกครองและชุมชนยอมรับโรงเรียนได้ดี คือ การให้ความรักและความเอาใจใส่นักเรียน ทำให้นักเรียนผูกพันกับครูและโรงเรียน เป็นผลทำให้นักเรียนนำสิ่งดีๆ กลับไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง ดังเช่นครอบครัวหนึ่ง มีนักเรียนช่วยครูเลี้ยงเป็ด ครูจึงแบ่งไปให้เลี้ยงบ้าง ครูตามไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน ได้สนิทสนมกับครอบครัว มีหัวข้อการสนทนาที่ทั้งสองฝ่ายสนใจร่วมกัน ในที่สุดครอบครัวนั้นนอกจากอาชีพกรีดยางแล้วก็มียาได้เสริมจากการเลี้ยงสัตว์ นักเรียนเจ้าของเรื่องกล่าวว่า “หนูมีเป็ด ๒๓ ตัว เป็ดน่ารักเวลาหนูเหนื่อยหนูจะเล่นกับเป็ด”

๒. การใช้ความรู้และประสบการณ์การเป็นตำรวจเสริม เมื่อคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ครูใหญ่ก็จะร่วมให้ความรู้ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อลดและป้องกันปัญหา

๓. การทำตนเป็นผู้ประสานที่ดี จากคำบอกเล่าของครูใหญ่ว่า “...ชุมชนนี้มีคนแข็งแรงเยอะ ไม่สามารถใช้วิธีแข็งได้ ต้องใช้วิธีอ่อนน้อม เดิมทีมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ เนื่องจากครูและชุมชน

ไม่เข้าใจกัน ต้องมาแก้ไขโดยวิธีการมองหว่าในแต่ละกลุ่มใครเป็นบุคลากรหลัก แล้วนำคนเหล่านั้น มาปรับความคิดด้วยกัน” นอกจากนี้ ก็ใช้หลักการของตำรวจตระเวนชายแดนเข้าช่วย หลักที่ว่า ตชด. เป็นมิตรกับประชาชน

๔. การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในโรงเรียน สมาชิกในโรงเรียนทุกคนร่วมทำให้โรงเรียนมีบรรยากาศความเป็นกันเอง มีการช่วยเหลือกันและกันจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองมาโรงเรียนแล้วรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในโรงเรียน

ความตั้งใจทำงานของครู

๑. ความรักในอาชีพครู สำหรับกลุ่มครูพบว่า ในความเป็นตำรวจที่มีระเบียบวินัยสูง ส่วนหนึ่งก็จะเป็นความเป็นครูรวมอยู่ด้วย ประกอบกับการเป็นโรงเรียนตามพระราชดำริฯ ทำให้ครูทุกคนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง อยากจะทำได้ดีที่สุดเพื่อสนองพระกรุณาธิคุณ เช่น ครูผู้หนึ่งที่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนนี้มาแล้ว ๑๐ ปี กล่าวว่า “...มีความสุขในการทำงานที่นี่ มีกำลังใจในการทำงานเพราะครั้งหนึ่งที่พระเทพฯเสด็จมาเยี่ยม ท่านตรัสโดยตรงกับผมเองว่า ผาตุแลเด็กด้วยนะ” หรือครูหญิงคนหนึ่งเสริมว่า “...รักอาชีพการสอนเพราะชอบเด็ก สนใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างเด็ก ทำให้เข้าใจว่าบางคนต้องอธิบายหลายๆ ครั้ง บางคนไม่ต้องอธิบายมาก” หรือครูอีกคนหนึ่งชี้ให้เห็นความสุขใจของครูในการสร้างอนาคตเด็ก “มีความสุขในการทำงานเพราะเห็นความก้าวหน้าของลูกศิษย์ มีหลายคนที่ได้ดีและยังติดต่อกันถึงปัจจุบัน นักเรียนมีผลการสอบระดับชาติได้ดี ข้อมูลย้อนกลับจากโรงเรียนที่นักเรียนไปเรียนต่อ แสดงว่านักเรียนมีผลงานดี”

๒. การยอมรับและศรัทธาในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนและของครู โรงเรียนจึงกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะครูได้พยายามบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมตามหลักสูตรและตามแนวโครงการพระราชดำริฯ เพราะเห็นว่าสามารถสร้างและพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ให้ นักเรียนได้จริง แต่ยังมีข้อขัดข้องคือ การขาดความรู้และความชำนาญในหลักการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งคณะครูอยากจะเห็นทางโครงการตามพระราชดำริฯ รวบรวมแนวทางการบูรณาการ เพื่อเผยแพร่ต่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

๑. ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานสนับสนุน พึงพอใจผลการจัดการเรียนการสอน “...โรงเรียนทำให้นักเรียนผู้สูงาน ประหยัด อดทน และเข้ากับชุมชนได้” (ผู้ปกครอง) “...ที่เรารู้มาใช้ได้กับชีวิตและชุมชนรอบตัวเด็ก ถึงไม่มุ่งเน้นเด็กเรียนเก่ง แต่สอนให้เด็กเรียนต่อได้ ส่วนที่ไม่เรียนต่อซึ่งมีจำนวนน้อยมาก แต่ก็สามารถช่วยงานของครอบครัวได้” (กรรมการสถานศึกษา)

๒. นักเรียนพึงพอใจการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ให้ผลนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลากินเอง เหลือขายได้ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖) ได้ทำบัญชีเงิน ไร่ใช้ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕) ขอบปลูกต้นฟักใส่ปุ๋ยหมักได้ ลูกฟักเอาไปแกงกิน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔) กล้าพูดหน้าเสาธง ทุกวันพูดชวนเพื่อนเข้าห้องสมุดเพราะชอบห้องสมุด (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓)

๓. ความพึงพอใจทำให้นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมได้ดี ซึ่งสร้างความประทับใจให้ชุมชน “เห็นได้จากที่ชุมชนทำ “ทวายทุเรียน” หรือการปลูกทุเรียนนอกฤดูกลาง บ้านที่มีรายได้ดีจะให้ทุนการศึกษา โดยจะแจกทุนการศึกษาให้นักเรียนในงานประจำปี ซึ่งปกติจะแจกให้ชั้นละ ๑ คน ยกเว้นบางปีที่มีผู้บริจาคเพิ่มเติม ซึ่งเคยมีบางปีที่แจกให้นักเรียนชั้นป.๖ ทุกคน” (กรรมการสถานศึกษา)

ความร่วมมือที่ดีของชุมชน

๑. ทิศนคติของสมาชิกในชุมชนต่อคนทำงานในโรงเรียนและที่มาร่วมทำงานกับโรงเรียนเป็นไปในเชิงบวกไม่มีการเปรียบเทียบคนใหม่กับคนเก่า เมื่อมีการเปลี่ยนตัวคนทำงาน คนใหม่จะได้รับการชี้แนะจากผู้นำ และผู้อาวุโสของชุมชน เมื่อเข้ามาทำความคุ้นเคยกับชุมชน

๒. คณะกรรมการสถานศึกษามีมติให้จัดงานประจำปีของโรงเรียน เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน โดยจัดให้ผู้ปกครองร่วมกับนักเรียนได้แสดงความสามารถเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ ทั้งยังเป็นการหารายได้เพื่อนำมาปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน จัดซื้อเครื่องดนตรี วัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนโดยผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเนื่องจากความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนซึ่งชุมชนเป็นผู้สร้างขึ้น

ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

เนื่องจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญระดับชาติ เพราะมีการกำหนดให้เป็นกรอบแนวทางหลักในการพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มอายุ และพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงเป็นภาระหน้าที่สำคัญขององค์กรภาครัฐทุกหน่วยงานที่จะต้องนำสู่การปฏิบัติ โรงเรียนจึงได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีส่งเสริมด้านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตชุมพรสนับสนุนด้านการเกษตร

ความยั่งยืนของโครงการ

๑. ทุกคนมีความคาดหวังให้โครงการตามพระราชดำริมีการต่อยอดและมีความยั่งยืนในการดำเนินงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นเพื่อให้เกิดการต่อยอดโรงเรียนควรมีการพัฒนาตนเองและคนรอบข้าง โดยวิธีการบอกต่อ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ และประสบการณ์มากขึ้น มีการนำหลักวิชาการ เครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ให้มากขึ้น โดยให้ความรู้และฝึกทักษะของนักเรียนก่อนแล้วจึงขยายไปสู่ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และหรือบุคคลที่สนใจทั่วไป

๒. ส่วนเรื่องของความยั่งยืนนั้นอาจจะทำได้โดยการสร้างความใหม่ให้ต่อเนื่อง ทั้งการสร้างครู และนักเรียน ส่งเสริมให้ศิษย์เก่าได้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน สร้างความรัก ปักจิตสำนึกโดยใส่ใจในนักเรียน สร้างเสริมให้มีความผูกพันกับโรงเรียน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ดูแลปัญหาของชุมชนและช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

แนวคิดเรื่องศูนย์การเรียนรู้

ที่ผ่านมาการให้บริการชุมชนของโรงเรียนเป็นการทำงานเฉพาะกิจ จึงควรจัดระบบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน อาทิ

๑. ศูนย์การเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมที่คนในชุมชนสนใจมากมาดำเนินการก่อน เพื่อเรียกความสนใจ เช่น การบำรุงดิน การทำปุ๋ย และจัดศูนย์ให้มีความสัมพันธ์กับพืชหลักของชุมชนคือ

ปาล์ม ยาง และทุเรียน โดยแสดงให้เห็นวิธีการแก้ปัญหาพืชเหล่านี้ได้อย่างได้ผล เช่น วิธีการแก้โรคเน่าของต้นทุเรียน

๒. ศูนย์การเรียนรู้ควรมีการต่อยอดความรู้ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง โรงเรียนอาจจะนำโครงการของหน่วยอื่นเข้ามาในศูนย์การเรียนรู้ด้วย เช่น โครงการของปตท.อาจจัดทำในนามของศูนย์ เพื่อให้ได้รางวัลเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานต่อไป

๓. โรงเรียนควรทำให้ศูนย์การเรียนรู้มีชีวิต คือสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ในหลายๆ เรื่อง เป็นที่สาธิต และได้ฝึกทำจริง มีวิทยากรประจำศูนย์ ซึ่งผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน เป็นวิทยากรให้ได้ตามพื้นที่กิจกรรมของโรงเรียน เช่น สวนพฤกษศาสตร์ แปลงเกษตร และอื่นๆ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ โรงเรียนจัดให้มีลักษณะเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดกิจกรรมหลากหลายเป็นระยะๆ มีสื่อแผ่นพับโปสเตอร์ วิดีทัศน์ และสื่ออื่นๆ อย่างเหมาะสมพอเพียง รวมทั้งควรจัดกล่องไว้ให้ผู้เข้ามาใช้บริการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

๔. ศูนย์การเรียนรู้ควรมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยอาจจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ของภูมิปัญญาอยู่ด้วยในแผนการจัดตั้งศูนย์ในโรงเรียน

เรื่องเล่าความสำเร็จ

เรื่อง การจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เจ้าของเรื่อง สถานักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร จังหวัดชุมพร

สถานักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมชวนน้องเข้าห้องสมุด เนื่องจากนักเรียนมีความเห็นว่าถ้าอ่านหนังสือมาก ก็จะมีความรู้มากขึ้น และกิจกรรมรักษาความสะอาดของพื้นที่ในโรงเรียน มีการจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อดูแลรับผิดชอบ

สมาชิกสภาเห็นว่าการทำงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน หลายอย่างที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มสนใจต่างๆ ของระดับประถมศึกษา เช่น การรู้จักประหยัดโดยนำพืชที่ปลูก สัตว์ที่เลี้ยงมาเพาะและขยายพันธุ์ การปลูกผักกินเอง ไม่ต้องใช้เงินซื้อ นักเรียนได้ฝึกการประหยัดโดยการคิดใช้ประโยชน์ของสิ่งของให้คุ้มค่า เช่น ก้อนเชื้อเห็ดที่หมดสภาพก็นำไปทำปุ๋ยหมักได้ และจากการทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของนักเรียนแต่ละคน และนำไปทำร่วมกับที่บ้านด้วย นักเรียนได้เห็นแนวทางการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองจากการเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เรื่องการสร้างภูมิคุ้มกัน นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “มีผู้ใหญ่มาชวนผมดื่มเหล้า สูบบุหรี่ แต่ผมก็ไม่ทำ เพราะผมรักตัวเอง เป็นภูมิคุ้มกัน” นักเรียนเล่าว่านักเรียนมีการแบ่งปันความรู้ ไม่เก็บความรู้ไว้กับตนเอง ช่วยลดความขัดแย้งกับเพื่อนเพราะต้องสามัคคีกัน ช่วยกันทำงาน ต้องใช้เงื่อนไขความรู้ เพราะต้องแก้ปัญหาหลายอย่าง เช่น เห็ดเป็นเชื้อรา ต้องไปปรึกษาผู้รู้ แล้วมาลองทำว่าได้ผลหรือไม่ เงื่อนไขคุณธรรมก็เห็นเด่นชัด เช่น การสร้างความอดทน จากการปลูกผักที่ต้องหมั่นรดน้ำ พรุนดิน ถอนหญ้า

ความพอประมาณ สร้างได้จากการพิจารณาว่าควรจะปลูกอะไร เเท่าไร จึงจะเพียงพอ หรือให้นักเรียนตระหนักว่าการรับประทานอาหารกลางวัน ถ้าผักข้าวและกับมากเกินไปกินไม่หมดก็ต้องทิ้งเสียของ

เรื่อง ลดปัญหาการไม่ส่งงานของนักเรียน ผู้เล่า ลิบตำรวจเอกหญิงสุภาวดี สวัสดิ์รักษา ครูผู้สอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร

ดิฉันเป็นครูสอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ซึ่งปัญหาของนักเรียนแต่ละชั้นก็ต่างกันออกไป แต่จะมีอยู่อย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาใหญ่ คือ นักเรียนบางคนไม่ยอมทำแบบฝึกหัด หรือไม่ยอมทำงานที่ได้รับมอบหมายไป วิธีการแก้ปัญหาของดิฉันแรกๆในตอนนั้นก็คือ การทำโทษ แต่ผลของมันก็ทำให้แย่ลงไปกว่าเดิม ดิฉันจึงกลับมาคิดใหม่อีกครั้งในเมื่อใช้ไม้แข็งไม่สำเร็จก็ลองมาใช้ไม้อ่อนดูบ้าง คือพยายามพูดคุยสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน ทำให้พบว่าจริงๆแล้วบางครั้งนักเรียนไม่เข้าใจและไม่กล้าซักถามในสิ่งที่ดิฉันมอบหมายไป หรือนักเรียนบางคนก็มีอคติต่อวิชาที่เรียน ดังนั้นดิฉันจึงใช้วิธีการพูดคุยซักถามข้อสงสัยของนักเรียนแทนที่จะรอให้นักเรียนมาซักถาม และพยายามให้กำลังใจว่านักเรียนสามารถทำได้และผลงานของนักเรียนก็ทำออกมาได้ดี

ถึงแม้ว่าการแก้ปัญหาของดิฉันมันจะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้ทั้งหมดทุกคน แต่อย่างน้อยจากการสังเกตหลังจากนั้นพบว่านักเรียนก็เริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ถ้าหากครูทุกท่านรวมไปถึงผู้ปกครองร่วมมือช่วยเหลือกัน ดิฉันคิดว่าเราจะสามารถพัฒนาให้เด็กนักเรียนเป็นผู้เรียนที่ดีและเก่งได้ต่อไป

เรื่อง โรงเรียนเข้มแข็งด้วยงานมวลชน ๓ ช (ช = ชอบ, ช = เชื่อ, ช = ช่วย)

ผู้เล่า ร้อยตำรวจเอก ปกรณ์เกียรติ มุมบุญ

ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

กระผมทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ก่อนหน้านั้นโรงเรียนประสบปัญหาหลายด้าน ช่วงแรกจึงต้องวิเคราะห์และศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนและชุมชนจนเข้าใจสภาพและบริบทโดยรวมแล้วจึงวางแผนค่อยๆ ดำเนินการสร้าง

ความคุ้นเคยกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เมื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรภายในก่อนพอสมควรแล้วก็เริ่มขยายความคิดการพัฒนาสู่ผู้ปกครองและชุมชน โดยใช้หลักการสร้างความชอบให้เกิดขึ้นระหว่างตำรวจกับประชาชนเป็นขั้นแรก ขั้นที่สอง คือความเชื่อใจ ความไว้วางใจ การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อจะได้ไปสู่ขั้นที่สามคือการให้ได้มาซึ่งความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของงานมวลชนของตำรวจตระเวนชายแดน วิธีการที่ใช้คือต้องทำงานมวลชนเชิงรุก หรือเพิ่มความถี่ในการเข้าถึงคนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้มีอิทธิพล หลายครั้งที่ต้องไปพบที่บ้าน ทั้งผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการฯ เพื่อหารือและขอความเห็นข้อเสนอแนะ บางครั้งต้องทำงานนอกเวลา การพบชุมชนต้องมีทั้ง ๒ มิติ คือการให้และการรับ มีการสร้างความคุ้นเคยโดยการพูดคุยสังสรรค์ตามธรรมเนียมบ้าน การพบผู้นำชุมชนถึงที่บ้านเป็นการให้เกียรติเขา ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการลดช่องว่าง ปรับทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งบางบ้านต้องใช้การไปมาหาสู่หลายครั้งจึงสร้างความคุ้นเคยได้ในระดับที่จะขอความร่วมมือ เมื่อหาแนวร่วมได้แล้วจึงคิดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น จัดกิจกรรมการแข่งขันระหว่างหมู่บ้าน ต่อมาก็ประสานความร่วมมือไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมและเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองและชุมชน

การบริหารงานภายในโรงเรียนได้ดำเนินการสร้างระบบ โดยมีการกำหนดระเบียบการอยู่ร่วมกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การประชุมประจำสัปดาห์ การกำหนดมาตรการการเข้าเวรยามภายใน การทบทวนการปฏิบัติงานโครงการที่ผ่านมา ให้ครูที่รับผิดชอบศึกษาและทำความเข้าใจแผนการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริฯ หรือแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.)

การเปลี่ยนแปลงของครูและงานที่รับผิดชอบเป็นอีกตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหาร ดังตัวอย่างเรื่องการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำซึ่งเป็นกิจกรรมในโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมตามนโยบาย ครูผู้รับผิดชอบขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกัน กระผมจึงลงมือทำเองโดยให้ครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้ช่วยที่ต้องทำด้วยกัน เมื่อปลูกเสร็จนักเรียนมาร่วมดูแล ได้ผลดี มีหญ้าแฝกมากขึ้น มีแปลงปลูกสาธิตตามหลักวิชาการ มีแปลงขยายพันธุ์ สามารถให้บริการแก่ชุมชนในเขตบริการ เป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชาในเวลาต่อมา ทำให้ครูผู้รับผิดชอบได้รับบำเหน็จขั้นพิเศษ ครูจึงมีทัศนคติที่ดีขึ้น เริ่มทำตามและช่วยเหลืองานอย่างเต็มที่

โรงเรียนเริ่มมีคะแนนการพัฒนาอยู่ในลำดับต้นๆของกองกำกับ ทุกครั้งที่มีการประเมินโรงเรียน จนปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาค รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ พระราชวังสนามจันทร์ลดา และการที่ได้ถวายรายงานเมื่อครั้งเสด็จเยี่ยมราษฎรและโรงเรียนถึง ๒ ครั้งในช่วงเวลา ๖ ปีที่ผ่านมา นับว่าเป็นรางวัลที่สร้างความประทับใจและความภาคภูมิใจกับทุกคนในโรงเรียนและชุมชนที่ได้ทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตามการพัฒนาโรงเรียนที่ผ่านมายังมีหลายสิ่งที่จะต้องย้อนกลับไปทำใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม และจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสถานการณ์ใหม่อยู่เสมอ

เรื่องเล่าจากชุมชน

เรื่อง สวนป่าชุมชน เจ้าของเรื่อง คณะกรรมการสถานศึกษา

องค์กรชุมชนร่วมมือกับประชาชนที่มีจิตอาสาจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียน ๑๕ ไร่ และได้ร่วมกันจัดสรรพื้นที่ ๑๐ ไร่ สร้างเป็นป่าชุมชนอยู่ห่างจากโรงเรียนเพียง ๘๐๐ เมตร มีการปลูกป่าด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษา และโรงเรียนร่วมกันดูแลบริหารจัดการป่า ในแต่ละปีการศึกษาจะจัดกิจกรรมเดินป่า ๑ ครั้งให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาทุกชั้นเรียนได้ฝึกสังเกต สำรวจ รู้จักพรรณไม้ สัมผัสความเป็นธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตในป่าชุมชน และเกิดความรักท้องถิ่น

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักยึด จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบแบบปฏิบัติของการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาครัฐในท้องถิ่น โดยโรงเรียนพยายามเข้าถึงชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนด้วยความเป็นกันเอง และอ่อนน้อมถ่อมตน ชุมชนถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ ส่วนหน่วยงานสนับสนุนฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมตามพันธกิจขององค์กร

การดำเนินงานของทั้ง ๓ ฝ่าย เป็นไปในลักษณะของการสนับสนุนส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกัน ให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของผู้เรียน ซึ่งทั้งหมดมาจากครอบครัวเกษตรกร กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการลงมือทำมากกว่าเนื้อหาวิชาการ และจัดให้เด็กเยาวชนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชนที่ต้องการบุคลากรของโรงเรียนและของหน่วยงานสนับสนุนฯ เกิดการเรียนรู้ด้วยทางอ้อม ผลการเรียนรู้ได้ทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และผลผลิตที่ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีภาวะด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยดี มีเจริญเติบโตและพัฒนาการรอบด้านอย่างสมดุลกัน

ภาคผนวก

รายชื่อผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่ายที่มาให้ข้อมูล

๑. นายวิโรจน์ ชูช่วย	เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส สถานีพัฒนาที่ดินชุมพร
๒. นางกมล บุญทิพย์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการอำเภอละแม
๓. นายวรจักษ์ เปรมสวัสดิ์	พนักงานเฝ้าบ้าน / นคร.๑๑๔๔ ละแม
๔. นายทวีศักดิ์ ไหมพรหม	พนักงานพิทักษ์ป่า ส.๒
หน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ ชพ. ๑๔ (ละแม)
๕. นางสาวนลิน ภูมิรินทร์	เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงานรพ.สต
บ้านคลองสง ตำบลละแม
๖. นายนรินทร์ สหสันติเวช	ปศุสัตว์อำเภอละแม
๗. ว่าที่พ.ต.ต.ธนากร พรหมบุญแก้ว	กก. ตชด. ๔๑(ผู้แทน)
๘. นางสาวราตรี จันทรัตน์	เจ้าพนักงานประมงปฏิบัติงาน
ปฏิบัติหน้าที่ประมงอำเภอละแม
๙. นายนรินทร์ นักฟ่อน	ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร
๑๐. นางพัทธ์ธีรา ยศสันเทียะ	นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชุมพร

รายชื่อ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มาให้ข้อมูล

๑. นายอภิชา สมชื่อ	นายก อบต. ละแม
๒. นางวิสุทธิ์ สอนสุทธิ	พนักงาน อบต. ละแม
๓. นางศรีตนาภรณ์ สมชื่อ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๕
๔. นายประจวบ ใจห้าว	ผู้ช่วย หมู่ ๑๕
๕. นางปราณี อินทวิรัตน์	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาฯ
๖. นายประวัติ ทำนุ	กรรมการสถานศึกษา
๗. พระพรพิ วรธัมโม	กรรมการฯ
๘. นายจำหน่าย อินรงค์	กรรมการฯ
๙. นางสาวศุภักษร ทับถม	กรรมการฯ
๑๐. นายสุนทร ใจห้าว	กรรมการฯ

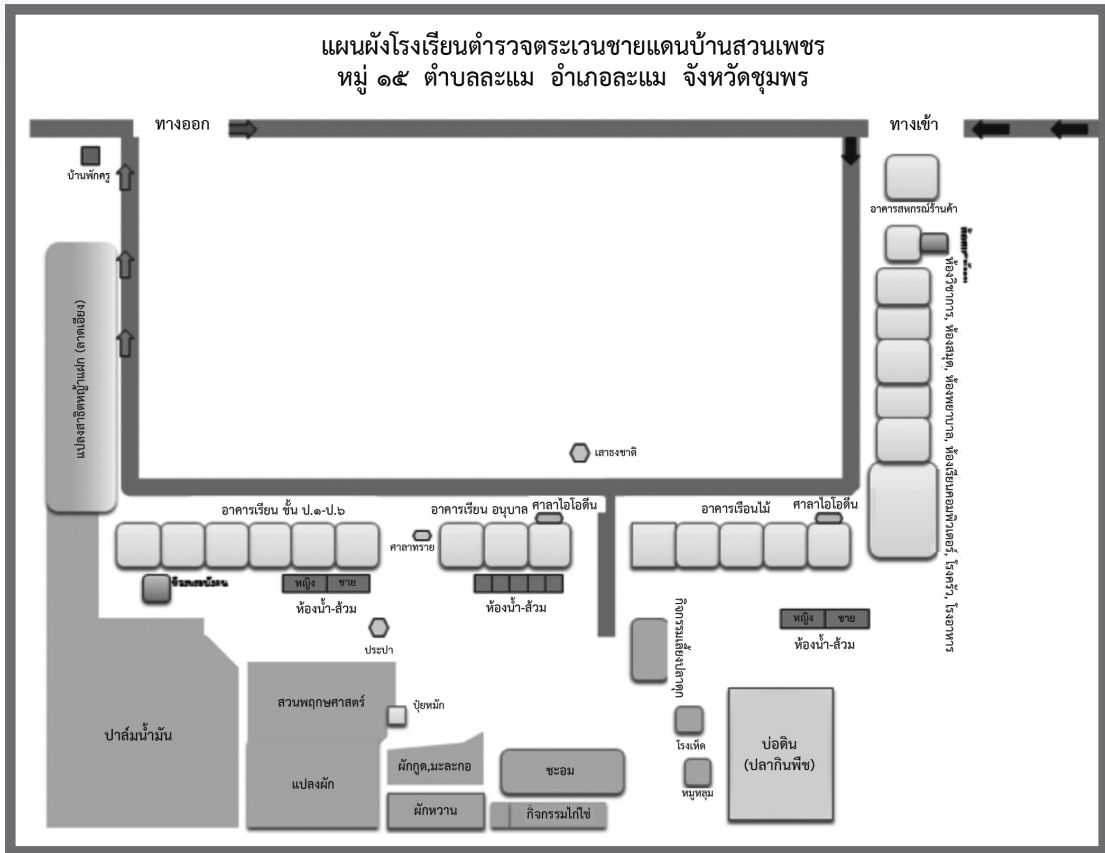
๑๑. นางลำเนียง ขุนคำริห์	กลุ่มสตรีพัฒนา
๑๒. นางยุพา เพ็งทอง	กลุ่มสตรีพัฒนา
๑๓. นายอรรถวุฒิ พุฒิก้าว	กลุ่มเยาวชน
๑๔. นางวรรณิ พรหมรักษ์	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๑๕. นางเทียมจิตร พรหมม่วง	ผู้ปกครอง อาชีพรับจ้าง
๑๖. นายจำลอง ทางดี	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๑๗. นายดำรงค์ งามรั้ว	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๑๘. นางจิราวรรณ ใจห้าว	ผู้ปกครอง อาชีพรับจ้าง
๑๙. นางพัชรี เต็งทอง	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๐. นางวรรณา ตันเล้ง	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๑. นางสาวรรณา อ่อนนวล	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๒. นายหนูจันทร์ จันทัน	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๓. นายวินัย อินทร์สร้อย	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๔. นายปราโมทย์ สีนภูมิ	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๕. นายพิมาล แสงนาม	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน
๒๖. นางบุญริน เต็งทอง	ผู้ปกครอง อาชีพทำสวน / นวดแผนไทย
๒๗. นายสุทธิชัย ใจแจ่ม	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๕

รายชื่อผู้บริหาร และครูที่มาให้ข้อมูล

๑. ร.ต.อ.ปกรณ์เกียรติ มุมบุญ	ครูใหญ่ โรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๒. ด.ต.วีระศักดิ์ ทองแก้ว	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๓. ด.ต.สุเมธ ทองคง	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๔. ด.ต.วินัส พิกุล	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๕. ส.ต.อ.หญิงสุภาวดี สวัสดิ์รักษา	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๖. ส.ต.ท.หญิงธีรณัฐ ฤทธิเดช	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๗. นางวาสนา นุโรจน์	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร
๘. น.ส.ณัฐธาวารกานต์ คงศรี	ครูโรงเรียน ตชด.บ้านสวนเพชร

รายนามนักเรียนที่มาให้ข้อมูล

๑. ด.ช.ภราดร สายเมือง	นักเรียนชั้น ป.๖
๒. ด.ช.เมธัส อ่อนนวล	นักเรียนชั้น ป.๖
๓. ด.ช.ศุทนต์ ชุนจันทร์	นักเรียนชั้น ป.๖
๔. ด.ญ.จิตติมา ตีร์รัตน์	นักเรียนชั้น ป.๖
๕. ด.ญ.ณชนิพร ใจห้าว	นักเรียนชั้น ป.๖
๖. ด.ญ.ระพีพัฒน์ เทพจรรยา	นักเรียนชั้น ป.๖
๗. ด.ช.ปรมินทร์ ใจห้าว	นักเรียนชั้น ป.๖
๘. ด.ญ.ณัฐติชา พัดวี	นักเรียนชั้น ป.๖
๙. ด.ญ.สุนิตรา พันธุรักษ	นักเรียนชั้น ป.๖
๑๐. ด.ญ.สิริรัตน์ สุทธิสาร	นักเรียนชั้น ป.๖
๑๑. ด.ญ.กนกวรรณ ทางดี	นักเรียนชั้น ป.๖
๑๒. ด.ญ.สมหญิง สิวลุด	นักเรียนชั้น ป.๖
๑๓. ด.ช.เจษฎา จันทา	นักเรียนชั้น ป.๕
๑๔. ด.ญ.จันทร์ทิมาพร เพชรราม	นักเรียนชั้น ป.๔
๑๕. ด.ญ.สุภาวดี แก้วผ่อง	นักเรียนชั้น ป.๓
๑๖. ด.ญ.มุกิตา ช่วยจิตต์	นักเรียนชั้น ป.๓

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

กรมวังผู้ใหญ่ (ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน) (๑๗ เมษายน - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) (๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.พิษณุ ตุลสุข)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์)
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ (นางสาวสมรชนิกร อ่องเอิบ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวิรัช ตาแก้ว หัวหน้ากลุ่มนโยบายด้านส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สกศ.
นางประวีณา อัสโย นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ สกศ.

คณะนักวิจัย

ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ เลขาธิการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ กรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.ทัศนีย์ ไพฑูรย์พงษ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.บุญศรี คำชาย อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.สุชีรา มะหิเมือง อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รายชื่อผู้ถอดบทเรียน

ผู้เขียน และเก็บรวบรวมข้อมูล

ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผศ.ดร.ทัศนีย์ ไพฑูรย์พงษ์
นางประวีณา อัสโย
นางสาวปิยะมาศ เม็ดไธสง

กรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ สกศ.
นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ สกศ.

จัดทำต้นฉบับและประสานการจัดพิมพ์

นางสาวสุภาพร แซ่สมุท
นางสาวธนพร สมหวัง

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.
ผู้ช่วยนักวิชาการศึกษา สกศ.

